

ЖУРНАЛ
ПИСЬМЕННИКІВ
УКРАЇНИ

ЗАСНОВНИКИ:
ТРУДОВИЙ КОЛЕКТИВ
РЕДАКЦІЇ,
СПІЛКА ПИСЬМЕННИКІВ
УКРАЇНИ

Щомісячник
Видається з 1983 р.

Реєстраційне свідоцтво
КВ№675

ВИДАВЦІ:
РЕДАКЦІЯ ЖУРНАЛУ
"КИЇВ",
СПІЛЬНЕ
УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКЕ
ПІДПРИЄМСТВО ІСА

Головний редактор
П.М.ПЕРЕБИЙНИС

Редакційна колегія:

В.Ф.БАРАНОВ,
О.О.ВАСИЛЬКІВСЬКИЙ
(відповідальний секретар),
П.П.ЗАСЕНКО,
А.С.КАМІНЧУК,
В.Г.РЕШЕТИЛОВ,
М.Б.СЛАВИНСЬКИЙ

Редакційна рада:

О.З.БУРАКОВСЬКИЙ,
М.СВІНГРАНОВСЬКИЙ,
І.Ф.ДРАЧ,
В.Г.ДРОЗД,
М.Г.ЖУЛИНСЬКИЙ,
П.А.ЗАГРЕБЕЛЬНИЙ,
С.П.КОЛЕСНИК,
Л.Г.ЛУК'ЯНЕНКО,
Д.О.МІЩЕНКО,
Ю.М.МУШКЕТИК,
П.І.ОСАДЧУК,
Д.В.ПАВЛИЧКО,
Ю.О.СЕРДЮК,
О.О.СИЗОНЕНКО,
В.М.ЧОРНОВІЛ,
Ю.М.ЩЕРБАК

ЗМІСТ

Досил у номер

- 4 Зінкевич Осип. "Я ХОЧУ ВИДАТИ КНИЖКУ..."
8 Овсієнко Василь. "ВКРАЇНСЬКУ ОББРЕХАВ ГОЛГОТУ..."
11 Боровий Василь. У "КОРОЛІВСЬКОМУ" ПАЛАЦІ Третьяк Вячеслав. ПРИВАТИЗОВАНА ПІСНЯ...

ТВОРЧА АСОЦІАЦІЯ "500"

Поезія і проза

- 14 "МИ ЗАПРЯГАЄМ СТЕП У МІСЯЧНИЙ ПЛУГ".
Передне слово
16 Неждана Неда. ТРИКУТНИКИ
18 Мельник Ростислав. МИ ВІЧНІ НІЧНІ ГРЕЧКОСІЇ...
20 Жадан Сергій. ВИСИХАЮТЬ В РУКАХ ОБРАЗИ
21 Таран Сергій. ЗАЧІСКА. Оповідання
29 Слпчук Василь. КОЗАКУВАННЯ
33 Яковина Оксана. ЯБЛУНЯ РОЗРОСЛАСЯ ОПІВНОЧІ
34 Ципердюк Іван. АЛЬМАНАХИ МІСТА. Оповідання

ПРОЗА

- 41 Кулаковський Віталій. ТАРАС ТРЯСИЛО.
Передне слово "Крик журавля на світанку" Анатолія Камінчука

ПУБЛІЦИСТИКА

- 93 Бобюк Андрій. ЯМПІЛЬСЬКИЙ ШЛЯХ.
Автобіографічна повість
107 Дмитренко Олексій. "ЗМАРНОВАНА СИЛА", АБО ДЕ БЕРЕТЬСЯ ДНІПРО... Есе

МИСТЕЦТВО

У майстерні художника

- 133 Крутенко Наталя. "СТАВИТЬ ОСІНЬ НА ЗЕМЛЮ СВОЮ ЗОЛОТУ ЖИРАНДОЛЬ..."
136 Підлужна Алла. ДЕЩО ПРО ДІЙСНІСТЬ НА ТЛІ ТЕАТРУ

КРИТИКА

- 138 Гордасевич Галина. ВІЧНИЙ ДІМ НАД КРУЧЕЮ.
Роздуми над творчістю Ігоря Качуровського

Книжковий калейдоскоп

- 141 Хоменко Борис. СЛОВО ПРАВДИ Й ЗАСТОРОГИ
Пошуки і знахідки
144 Лазаренко Віктор. "КРАМОЛЬНИХ ВІРШІВ НЕ ПИСАВ..."
146 Шинкарук Володимир. КІНЬ І ПАТЕФОН У ДОЛІ ВАСИЛЯ ЗЕМЛЯКА

- 148 ЕНЕЙ

НАРОДОЗНАВСТВО

- 157 Грушевський Михайло. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ-РУСИ

КІНЬ І ПАТЕФОН У ДОЛІ ВАСИЛЯ ЗЕМЛЯКА

Нещодавно у відділі кадрів Червононського цукрового комбінату в Андрушівському районі на Житомирщині знайдено цікаві матеріали, що стосуються перебування на посаді керуючого відділком цього підприємства видатного українського прозаїка Василя Земляка (справжнє прізвище Вацик). Нові документи доповнюють наші знання про особистість письменника і водночас виступають яскравим свідченням тієї складної доби, в яку він сформувався як людина і як письменник. Самі по собі щойно відкриті факти біографії Василя Земляка не містять нічого сенсаційного, але для нас вони складають інтерес ось із якого погляду.

Зміна соціально-економічних і політичних орієнтирів у нашій країні об'єктивно призводить до переосмислення цінностей і в духовній сфері. Сьогодні в царині художньої літератури, як і в інших галузях мистецтва, йде активний процес перегляду творчості та біографій багатьох майстрів художнього слова. Сучасних читачів не можуть задовольнити уніфіковані, вихолощені життєписи наших письменників за традиційною, позбавленою реального змісту схемою сходження до мистецьких вершин: робітнича або селянська родина — громадянська або друга світова війна — популярність. Піддані ідеологічній обробці епізоди життя багатьох авторів принижують їх як особистостей, гасять зацікавленість до їхніх творів. І навпаки — правдива, вичерпна інформація про літератора пробуджує додатковий інтерес до його доробку, допомагає краще зрозуміти його ідейно-художню систему.

Так званий "червононський період" залишається в біографії Василя Земляка одним із найменш вивчених. Сьогодні відомо не так уже й багато про його перебування на посаді керуючого відділком у Червоному, але й ці факти свідчать, що Василь Сидорович ніколи не був таким примітивно-одностороннім, яким змальовують його офіційні біографії.

Одразу після закінчення другої світо-

вої війни Вацик — колишній партизан знаменитого загону Пилипа Шуляка — почав працювати в Козятинському райвіконкомі на Вінниччині; згодом (точної дати не встановлено), очевидно, як людину, що має досвід організаційної роботи і знайома з сільським господарством, його призначено керуючим відділком "Польовий тік" Червононського цукрокомбінату.

На початку 70-х років автор цих рядків намагався довідатись, де проживав письменник у Червоному, знайти людей, з якими він товаришував або працював. Виявилось, що жив керуючий відділком у невеликій кімнаті, яка сусідила з відділковою конторою. По-солдатськи заправлене ліжко, стіл, шафа, дві полиці з книгами, патефон з десятком платівок — ось і все "майно" майбутнього письменника. Оскільки корпуси комбінату, його адміністративний будинок, поряд з яким були розташовані клуб і магазин, містилися за кілька кілометрів від відділку, то кімната В.Земляка залишалась на Польовому єдиним осередком культури. Вечорами сюди постійно сходилися і молодь, і літні люди, слухали патефон, танцювали й співали. Молодий керуючий відділком завжди був душею товариства. Він умів і пожартувати, і пісню затягнути, і вибити тропака. Затамувавши подих, слухали присутні його захоплюючі розповіді про драматичні і героїчні партизанські будні. Ніхто тоді навіть не здогадувався, що слухає сторінки майбутньої повісті "Гнівний Стратіон".

Однією з головних пристрастей В.Земляка в цей період були коні. Він ніколи не міг байдуже пройти повз цю розумну тварину, а постійно говорив до неї, пестив, гладив гриву, давав з руки шматок хліба або цукру, що їх зумисне завжди носив у кишені. Як пригадувала колишня колгоспниця В.С.Трубій, усі стіни в кімнаті Василя Сидоровича були завішані репродукціями і фотографіями коней різних мастей і порід — від поні до ризаків і навіть вагозовів.

Саме кінь став причиною першого конфлікту між новим керуючим відділком та директором цукрокомбінату Уткіним. Хтось із знайомих голів колгоспу попросив у В.Земляка на зачастини давно списану, зіржавілу просто неба молотарку. У відповідь Василь Сидорович запропонував обміняти відпрацьований агрегат на такого ж списаного перестарка-коня. Вдарили по руках, і вже через кілька днів, як згадувала та сама В.С.Трубій, В.Землякові вдалося переправити виміняного старого жеребця до родичів на Вінниччину.

Поголос про цей "натуральний обмін" дійшов до Уткіна, злі язика стверджували, ніби кінь був справжньої орловської породи, але директор ніяк не міг знайти вагомих доказів "злочину" свого керуючого, бо молотарку було здано у брукт, а кінь значився померлим від старості.

Навесні 1946 року Василь Сидорович не виконав чергового розпорядження директора комбінату: не розпочав сівбу ячменю і вівса у призначений начальством строк, мотивуючи це тим, що ґрунт ще мерзло-вологий і зерно в ньому не проросте. А коли, на думку В.Земляка, посівну кампанію можна було розпочинати, то Уткін, аби провчити непокірного керуючого, не виділив для цього необхідної техніки. Тоді Василь Сидорович зібрав усіх своїх підлеглих, вивів їх на поле і люди посяяли зерно правдивим перевіреним способом — вручну...

Першого травня в Червоному відбувся мітинг з нагоди дня міжнародної солідарності, на який зібралось майже все населення селища. Присутність посадових

осіб на мітингу була обов'язковою, але В.Земляк проігнорував цей "важливий політичний захід" і з друзями провів у недалекому лісі власну "маївку". Наступного дня Уткін запросив Василя Сидоровича на останню принципову розмову, але примусити майбутнього письменника покаятись і підкоритись йому не вдалося. І сьомого травня 1946 року наказом за № 89 директор звільнив Василя Вадику з посади керуючого відділком цукрового комбінату, звинувативши його "у відсутності дисципліни на відділку", "у проведенні ручного посіву вівса і ячменя", "в самовільному обміні коня", а також у тому, що він "з агротехніки бурякокультур не знає..."

Тут зумисно збережено орфографію оригіналу: цей пункт наказу вочевидь свідчить про інтелектуальний рівень Уткіна і, можливо, проливає додаткове світло на конфлікт між директором Червоненського цукрового комбінату та керуючим відділком.

Одразу ж після звільнення В.Земляк залишає Червоне і переїздить до Житомира. Тут він закінчить сільськогосподарський інститут, майже дванадцять років працюватиме у відділі сільського господарства обласної газети "Радянська Житомирщина". В Житомирі остаточно сформується і проявиться його письменницький талант, який і покличе до життя прекрасні художні твори.

Володимир ШИНКАРУК

м. Житомир